

Κώστας Πανιάρας

Τοπία της Μνήμης

19 Μαΐου – 17 Ιουλίου, 2018

Πόρος

Ο Κώστας Πανιάρας έζησε ως κοσμοπολίτης, ταξιδευτής ανά τον κόσμο με έντονη εικαστική παρουσία διεθνώς: επί μία εικοσαετία στο Παρίσι, στην Γενεύη, στην Νέα Υόρκη στην Τεχεράνη. Στην Αθήνα ήταν μαθητής του Γιάννη Μόραλη· στο Παρίσι, όπου πέρασε μια εικοσαετία (1956-1976), μαθήτευσε δίπλα στον André Lhote και τον Gino Severini. Στο Παρίσι, τρόπον τινά, διαμόρφωσε την καλλιτεχνική του ταυτότητα. Συνδέθηκε φιλικά με τους εκεί Έλληνες καλλιτέχνες: τον Τσίγκο, τον Γαΐτη, τον Μολφέση, τον Σκλάβο. Γνωρίστηκε με τους εκπροσώπους της διεθνούς πρωτοπορίας: τον Giacometti, τον Victor Brauner, τον René Magritte, τον Marx Ernst. Ήρθε σε επαφή με το έργο των πρωτοπόρων καλλιτεχνών: τον Jean Fautrier, τον Mark Tobey, τον Jean Dubuffet.

Τα διεθνή στοιχεία και οι επιρροές τον κράτησαν μακριά από την, κατά τα λεγόμενά του, «δεσμευτική ‘ελληνικότητα’ του απόηχου της σχολής του Μονάχου». Εντούτοις, η πολιτισμική μνήμη και ταυτότητα και οι προσωπικές βιωματικές αναφορές παραμένουν κομβικά στοιχεία στο σύνολο του έργου του και συνυπάρχουν με το γίνεσθαι της πρωτοπορίας του 20ού αιώνα.

Τα έργα αυτά χαρακτηρίζονται από χειρονομιακή γραφή, κινητική ρευστότητα, έντονους χρωματικούς συνδυασμούς ή ακραίες μονοχρωμίες και, στην πλειονότητά τους, έχουν μνημειακή διάσταση.

Από τα πρώτα του παραστατικά έργα, όπως οι ακουαρέλες που παρουσιάζονται στην έκθεση, διαφαίνεται η επιθυμία για μία αφαιρετική προσέγγιση του θέματος, η οποία σταδιακά οδηγεί στα πρώτα ανεικονικά έργα του. Η επαφή με τα διεθνή κινήματα τον απελευθέρωσε πλήρως. Στην πολυετή παραμονή του στο Παρίσι

CITRONNE

επηρεάστηκε από τις ιδέες του ανεικονικού εικαστικού κινήματος Informel και από τον αυτοματισμό στο σουρεαλιστικό κίνημα. Μια τέτοια αίσθηση υποσυνείδητης γραφής απορρέει από τα έργα του, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '50, με αναφορές στην αυτόματη γραφή των σουρεαλιστών και στα frottage του Max Ernst. Σημαντικό στοιχείο για τους πρωτοπόρους καλλιτέχνες του 20ού αιώνα είναι το τυχαίο. Ο Κώστας Πανιάρας το εντάσσει στην εικαστική του γραφή, το προξενεί, το καθοδηγεί και το ελέγχει -έτσι ώστε να προκύπτουν και να αναδύονται αναφορές σε αρχέγονες μνήμες. Τα έργα αυτά, μονοχρωματικά ή με χρωματικές αντιθέσεις, καθώς επεκτείνονται στον χώρο, δημιουργούν ένα βαρύ εντυπωσιακό αισθητικό περιβάλλον το οποίο «εγκλωβίζει» τον θεατή στις αναζητήσεις του καλλιτέχνη.

Στην ατομική έκθεση του Κώστα Πανιάρα στην Γκαλερί CITRONE, τα «Τοπία της Μνήμης» συμπληρώνουν και πλαισιώνουν την «Αμφιθυμία της Μνήμης» τού καλλιτέχνη στο Αρχαιολογικό Μουσείο, η οποία επικεντρώνεται στα επιζωγραφισμένα αντίγραφα και στην αμφίθυμη διαχείριση του πολιτισμικού παρελθόντος. Η έκθεση «Τοπία της Μνήμης» επιδιώκει να προσεγγίσει την εξέλιξη του ανεικονικού εικαστικού ιδιώματος του καλλιτέχνη και να αναδείξει τα εξ αρχής διακριτά εικαστικά και θεματολογικά στοιχεία των έργων.

Σε συνάφεια με τα έργα στο Αρχαιολογικό Μουσείο, στην γκαλερί παρουσιάζεται μία ευρύτερη ενότητα, χρονικά και θεματικά, η οποία περιλαμβάνει επιζωγραφισμένα γλυπτά, από κοινού με δισδιάστατα ζωγραφικά έργα σε καμβά και χαρτί. Με αυτόν τον τρόπο, τα εκτιθέμενα έργα εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο της καλλιτεχνικής του δημιουργίας. Άλλωστε, ο καλλιτέχνης θεωρεί τα επιζωγραφισμένα γλυπτά ως ζωγραφικά έργα· ότι, δηλαδή, τα αντίγραφα των γλυπτών αποτελούν μία άλλη ζωγραφική επιφάνεια. Στην γκαλερί, επομένως, παρουσιάζονται μαζί ζωγραφικά έργα σε καμβά και σε γλυπτική επιφάνεια, όπως συνήθιζε ο ίδιος.

Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει τρεις επιμέρους ενότητες. Η πρώτη παρουσιάζει μερικά από τα τελευταία έργα του Πανιάρα, τα οποία ανήκουν στην μεγάλη ενότητα «Η Θέα», μια οπτική αναδρομή στον χώρο και στον χρόνο, με αναφορές σε προσωπικές μνήμες τοπίων. Κυριαρχούν η θάλασσα του Κορινθιακού κόλπου, η φύση και ο ουρανός, νοερές εικόνες από τον τόπο της καταγωγής του.

Η δεύτερη περιλαμβάνει επιζωγραφισμένα γλυπτά, στο πνεύμα και την αντίληψη που συναντούμε και στο Αρχαιολογικό Μουσείο του

Πόρου. Τα πρώτα επιζωγραφισμένα γλυπτά χρονολογούνται από την αρχή της δεκαετίας του 1980 και χειρίζονται, σχεδόν αποκλειστικά, θέματα μνήμης («Η Μνήμη» (1984), «Η Μνήμη της Νύχτας» (1984), «Τριπλή Μνήμη της Σικυώνας» (1984). Πολλά από τα έργα αυτά επανεμφανίζονται στις επόμενες δεκαετίες, επί παραδείγματι ο «Σεβαστιανός» (1985 και 1993) -μερικές φορές με μια δραματική μεταμόρφωση, όπως το πλήρες, αλλά διχοτομημένο κεφάλι του Αλεξάνδρου (1983).

Τέλος, η τρίτη υπο-ενότητα εκθέτει παλαιά έργα τα οποία δείχνουν φανταστικά τοπία και αφηρημένες φόρμες. Διαπιστώνεται η σταδιακή απομάκρυνση από το συγκεκριμένο, νατουραλιστικό στοιχείο στην αφαίρεση. Τα έργα αυτά, λιγότερο ή και καθόλου γνωστά στην Ελλάδα, δείχνουν το νήμα μιας καλλιτεχνικής πορείας, ως την καταληκτική της φάση. Στα έργα της δεκαετίας 1960 διακρίνεται επίσης το στοιχείο του «τυχαίου», ένα πραγματικό συγκεκριμένο υλικό το οποίο εντάσσεται και αναπλάθεται μέσα στην καλλιτεχνική δημιουργία.

Ο Κώστας Πανιάρας πιστεύει ακράδαντα στο αξίωμα της Τέχνης του εικοστού αιώνα και στην επανάσταση που έφερε ο Marcel Duchamp με τα ready made. Επιπλέον, δεν διαχωρίζει τα εικαστικά μέσα: «στην τέχνη επιτρέπονται όλα... ζωγράφισα πάνω στα αρχαία αντίγραφα... για να τα εντάξω στην ίδια την ζωγραφική μου» (2007). Αποσκοπεί, με τον τρόπο αυτόν, να διασχίσει τον χρόνο, αναμειγνύοντας ετερόκλητα, κάποτε και χρονικά ασύμβατα πρόσωπα και σύμβολα -επί παραδείγματι, συνυπάρχουν η θεότητα Υγεία και ο (Μέγας) Αλέξανδρος με τον (Άγιο) Σεβαστιανό.

Ο Πανιάρας θεωρεί τον εαυτό του ζωγράφο και όχι γλύπτη. Επιζωγραφίζει, πολλαπλασιάζει ή και διχοτομεί αρχαία αντίτυπα τα οποία, κατά την αντίληψή του, χρησιμοποιεί ως ζωγραφική επιφάνεια. Στα δισδιάστατα ζωγραφικά του έργα δουλεύει σε δίπτυχα, τρίπτυχα, ακόμη και τετράπτυχα. Κατακερματίζει, δηλαδή, τον ζωγραφικό πίνακα, καταρρίπτοντας την ιδέα ότι συνιστά ένα σταθερό «παράθυρο», ένα απόφιο έργο, μία ενιαία εικόνα. Επιδιώκει να εξαλείψει τις διαφορές ανάμεσα στα εικαστικά μέσα· το ζητούμενο είναι τα 'τοπία' της διάθεσης του καλλιτέχνη, τοπία του νου και της ψυχής. Τα έργα του δεν απεικονίζουν «εξωτερικά γεγονότα, παρά μόνο την προσωπική μου διάθεση... τα ανασύρω ένα-ένα από μέσα μου», ως «γεωγραφικό τοπίο του εαυτού μου». (Πανιάρας 2010). Με το αφηρημένο εικαστικό ιδίωμα ο καλλιτέχνης αναζητεί την

δημιουργία μιας ατμόσφαιρας, ελεύθερα, χωρίς να περιορίζεται από
ρεαλιστικές δεσμεύσεις.

Την ατμόσφαιρα αυτή δημιουργούν και περιγράφουν τα “Τοπία της
Μνήμης” στην γκαλερί CITRONNE.

CITRONNE